

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΛΑΜΠΡΟΥ Χ. ΤΣΙΑΡΑ
ΓΕΝ. ΑΡΧ/ΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΟΙ ΓΙΟΡΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ

Αγαπητοί αναγνώστες,

Έτοιμάσαμε μέ εϋθύνη τό κείμενο αυτό καί σᾶς παρακαλοῦμε νά τό διαβάσετε, τόσο ἐσεῖς πού διαμένετε μονίμως ἐντός τῶν ὁρίων τῆς Μητροπόλεώς μας, ὅσο κι ἐσεῖς πού ζῆτε καί ἐργάζεσθε μακριά ἀπό τήν ποιμαντική της εϋθύνη καί ἤλθατε γιά λίγες μέρες ἐδῶ, στόν τόπο σας, στόν τόπο μας, μέ τήν εϋκαιρία τῶν πανηγυριῶν καί τῶν θερινῶν διακοπῶν.

Εἶναι ἀλήθεια πῶς ὅλοι μας, καί οἱ “ἐγγύς”, καί οἱ “μακράν” περιμένουμε μέ λαχτάρα τίς μέρες αὐτές νά συναντηθοῦμε, νά ξαναζωντανέψουμε μέσα μας παιδικές μνήμες, νά χαροῦμε τίς ὁμορφιές τῆς ἐπαρχίας, νά ψυχαγωγηθοῦμε ἔτσι ὅπως ἡ Ἑλληνορθόδοξη Παράδοση τό ἀπαιτεῖ, νά ἀντλήσουμε δυνάμεις ἀπό τίς ρίζες μας καί νά γυρίσουμε ἀνανεωμένοι στίς ἐργασίες μας.

Γιά νά ἐπιτύχουμε ὅμως τήν ἀνανέωση αὐτή, πρέπει ἐρχόμενοι στό χωριό, ν’ ἀφήσουμε πίσω στή θορυβώδη πρωτεύουσα τούς συνήθεις τρόπους ἐπικοινωνίας καί ψυχαγωγίας μας καί νά γίνουμε προσκυνητές τῶν ἱερῶν μας παραδόσεων· προσκυνητές τῆς φυσικῆς ὁμορφιάς καί τοῦ καθαροῦ περιβάλλοντος τοῦ χωριοῦ· προσκυνητές τῆς πολιτισμικῆς μας κληρονομιάς, ὅπως αὐτή ἀποτυπώνεται στή λαϊκή δημιουργία, στά ἔθιμα καί τά βιώματα τῶν γονιῶν καί τῶν παππούδων μας, στό κοινοτικό πνεῦμα, στούς τοπικούς χορούς καί τά παραδοσιακά τραγούδια. Ἐνα

τέτοιο προσκύνημα θά συμβάλει τά μέγιστα στό νά συνειδητοποιήσουμε οί Νεοέλληνες τί εἴμαστε καί νά... συνομολογήσουμε μέ τόν γνωστό συνθέτη καί στιχουργό, ὅτι ὄντως «εἴτε μέ τίς ἀρχαιότητες εἴτε μέ τήν Ὁρθοδοξία τῶν Ἑλλήνων οἱ κοινότητες φτιάχνουν ἄλλο γαλαξία».

Θέλουμε νά ποῦμε ἐμπιστευτικά σ' ἐσᾶς, πού τυχόν διαβάσετε τίς γραμμές αὐτές, ὅτι ἐπιλέξαμε τό συγκεκριμένο ἐπίκαιρο θέμα, ἐπειδή στοχεύουμε ἀκριβῶς σέ τοῦτο· στό νά συνειδητοποιήσουμε δηλ. ὅλοι ὅτι τό πανηγύρι τοῦ χωριοῦ δέν εἶναι εὐκαιρία νά ἐπιδείξουμε ἐγωιστικά ὁ καθένας πόσο καλά ξέρουμε καί μιμούμαστε τίς ἄσχημες πλευρές τῆς ζωῆς τῶν πόλεων. Τό πανηγύρι τοῦ χωριοῦ εἶναι γεγονός πνευματικό, μέ λατρευτικές, κοινωνικές- ψυχαγωγικές καί πολιτιστικές διαστάσεις.

Θά δοῦμε τώρα ἀναλυτικά αὐτές τίς διαστάσεις τοῦ ἑλληνικοῦ πανηγυριοῦ.

1. Ἡ λατρευτική διάσταση.

Πάντα το ἑλληνικό πανηγύρι συνδέεται μέ μιά ἐκκλησιαστική γιορτή. Π.χ. τώρα τό καλοκαίρι πανηγυρίζουμε στίς γιορτές τοῦ προφήτη Ἡλία, τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος καί, κατ' ἐξοχήν, στή γιορτή τῆς Παναγίας. Δηλαδή κέντρο τῆς γιορτῆς καί τοῦ πανηγυριοῦ εἶναι ἡ Λατρεία καί εἰδικότερα, ἡ θεία Λειτουργία.

Στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας ὅλα, καί ἡ πίστη καί ὁ βίος τῶν πιστῶν, εἶναι δεμένα μέ τή Λατρεία. Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὁ χῶρος στόν ὁποῖο πανηγυρίζουμε εἶναι τό προαύλιο τῶν ναῶν. Ἄς θυμηθοῦμε, ἂν ὁ ζῆλος μας γιά ἀναβίωση παλιῶν ἐθίμων καί ἠθῶν δέν εἶναι ἐπιλεκτικός, ἄς θυμηθοῦμε τίς παλιές καλές συνήθειες τῶν πατεράδων καί τῶν παππούδων μας. Ξεκινούσαν, ἄλλοτε ἀποβραδís, γιά νά προλάβουν τόν Ἑσπερινό καί τήν ἀγρυπνία (ὅπου γινότανε ἀγρυπνία), κι ἄλλοτε βαθιά χαράματα, κι ὁδοιποροῦσαν ἐπί ὥρες, μέ τό πρόσφορο, τό λάδι, τό κερί, ὅλα γνήσια καί ἀγνά, γιά νά προλάβουν τόν Ὁρθο καί τή θεία

Λειτουργία, στήν ὁποία, προετοιμασμένοι καταλλήλως, προσέρχονταν μετά φόβου Θεοῦ καί μεταλάβαιναν τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Συνήθειες, βιώματα, ἐμπειρίες πού μᾶς τά διηγεῖται καί τά περιγράφει μέ τόν δικό του μοναδικό τρόπο ὁ Παπαδιαμάντης.

Οἱ παλαιότεροι δέν πανηγύριζαν ἀλειτούργητοι. Τό πανηγύρι τούς ξεκινούσε μέ τόν ἐκκλησιασμό. Ἄν στίς ἡμέρες μᾶς τό κέντρο βάρους τοῦ πανηγυριοῦ μετατοπίσθηκε πρός μία κοσμική κατά τό μᾶλλον κατεύθυνση, καί πιά οἱ περισσότεροι δέν νοιώθουμε τήν ἀνάγκη νά πανηγυρίζουμε λειτουργημένοι, κι ἂν ξεκινούμε τό πανηγύρι πρίν ἀπό τή γιορτή (ὅπως δυστυχῶς συμβαίνει σέ πολλά χωριά, πού στήνουν τό γλέντι ἀπό τήν παραμονή τῆς γιορτῆς τῆς Παναγιάς), αὐτό σημαίνει πῶς κάτι ἔχει χαλάσει μέσα μας· ἡ ταυτότητά μας, ἡ ψυχή μας, ἔχει ὑποστειῖ κάποιαν ἀλλοίωση, πάντως ὄχι τήν “εὐπρεπεστάτην ἀλλοίωσιν”, πού πραγματοποιεῖ στόν ἄνθρωπο ἡ θεία Χάρις.

Δέν κάνουμε τώρα ἐδῶ “παρατηρήσεις” σέ “παρεκτρεπόμενους” πιστούς. Ἐκεῖνο πού θέλουμε νά τονίσουμε, γιά νά τό καταλάβουν ὅλοι, εἶναι ὅτι, μετέχοντας στή θεία Λειτουργία, μετέχουμε στήν θεία Κοινωνία, πού θά πεῖ ἔχουμε μιά πραγματική- οὐσιαστική ἔνωση καί κοινωνία μέ τόν Θεό καί μεταξύ μας οἱ πιστοί, ζῶντες καί κεκοιμημένοι, καθώς ὅλοι εἴμαστε μέλη τοῦ ἑνός Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ὅσο μένουμε μακριά ἀπό αὐτή τήν Κοινωνία, τήν Κοινωνία τοῦ Θεοῦ, τόσο παραμένουμε «ἔρημοι κι ἀπρόσωποι» σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τοῦ βίου.

Βάλαμε, ὄχι ἄσκοπα, καί τούς κεκοιμημένους ἀδελφούς στήν κοινωνία πού ἔχουμε οἱ πιστοί, συναγμένοι στήν Εὐχαριστία. Ἡ ἀναφορά ἔγινε, ὄχι μόνο γιατί καί οἱ κεκοιμημένοι εἶναι καί παραμένουν μέλη τοῦ ζῶντος Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά καί γιατί θέλουμε νά ποῦμε καί γι’ αὐτούς δύο λόγια· δέν θα ’χετε σέ αὐτό ἀντίρρηση... Θά ἀποτελοῦσε πράξη ἀγάπης, τιμῆς καί εὐγένειας ἔναντι τῶν «εἰς Κύριον ἐκδημησάντων» ἀδελφῶν, ἂν, μετά ἀπό συνεννόηση τῶν Τοπικῶν Ἀρχῶν

καί τῶν Σωματείων μέ τούς ἱερεῖς ἐφημερίους σας, τελούσατε, μετά τό πέρας τῆς θείας Λειτουργίας, ἕνα κοινό Μνημόσυνο γιά ὄλους ἐκείνους πού ἔφυγαν πρόσφατα ἤ καί παλιότερα ἀπό κοντά μας. Ἡ συγκυρία εἶναι κατάλληλη· οἱ νεκροί μας τό χρειάζονται καί τό θέλουν. Τί ἄλλο νά θέλουν οἱ νεκροί μας ἀπό μία προσευχή, μία στοιχειώδη περιποίηση τοῦ τάφου τους, τό ἄναμμα τοῦ καντηλιοῦ, λίγο θυμίαμα καί μία ὑπόσχεση ὅτι πάντα θά τούς ἀγαπᾶμε καί θά τούς θυμόμαστε;

2. Ἡ κοινωνική καί ψυχαγωγική διάσταση τοῦ πανηγυριοῦ.

Πρόκειται γιά τήν κοσμική- ἄς τό ποῦμε ἔτσι- πλευρά τῆς γιορτῆς, ἡ ὁποία ὁμως συνδέεται ἄρρηκτα μέ τή λατρευτική διάσταση. Ἡ Ἑλληνική Παράδοση ἤθελε καί θέλει πάντα τή χαρά καί τή γιορτή μας, τό τραγούδι μας καί τόν χορό μας, ὡς μία προέκταση τῆς θείας Λατρείας ἔξω ἀπό τόν ναό. Ἐκεῖνο πού εἶναι ἀταίριαστο καί δέν πρέπει νά συμβαίνει, εἶναι νά ἀρχίζει τό γλέντι καί ὁ χορός, πρὶν ἀκόμα τελειώσει ἡ θεία Λειτουργία... Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δέν συνιστᾷ ἄρνηση, ἀλλά κατάφαση τῆς ζωῆς. Στήν Εὐχαριστία ἡ Ἐκκλησία προσλαμβάνει τή ζωή μας μέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις της καί τήν ἐξαγιάζει. Ἐτσι ἡ μουσική, ὁ χορός, τό πανηγύρι, ὁ ἔρωτας, ἡ τέχνη, ὁ πολιτισμός, ὅλα, λειτουργήμενα καί ἐξαγιασμένα, «ἐνδύονται τήν εὐπρέπειαν» καί κατά ἕνα τρόπο, προσλαμβάνουν ἕνα χαρακτήρα μυστηριακό. Θά ἦταν εὐχῆς ἔργο νά βιώναμε ὅλοι το πνευματικό αὐτό νόημα τῆς ζωῆς καί τῶν ἐκδηλώσεών της.

Οἱ Ἕλληνες Ὁρθόδοξοι, κι ὅταν θά καθίσουμε στό τραπέζι νά φᾶμε καί νά πιοῦμε, κι ὅταν θά τραγουδήσουμε, κι ὅταν θά σηκωθοῦμε νά χορέψουμε, κι ὅταν τά νέα παιδιά- τά ἀγόρια καί τά κορίτσια μας- θά ἀγαπηθοῦν καί θ' ἀποφασίσουν νά χτίσουν τίς καινούργιες οἰκογένειες, ὅλα αὐτά θά γίνουν μέ εὐσχημοσύνη καί εὐπρέπεια. Ἐμεῖς εὐφραινόμαστε παραδοσιακά, τραγουδοῦμε ὅλοι μαζί τα τραγούδια τῆς Πατρίδας μας καί χορεύουμε χορούς "κυκλωτικούς". Ἀρνιόμαστε τήν ἐγωιστική ἀπομόνωση τῆς ἀποπροσωποποιημένης σύγχρονης μαζικῆς

ψυχαγωγίας, τήν όμαδική φρενίτιδα ενός αισθησιακά ντοπαρισμένου πλήθους. Στη δική μας παράδοση επικρατεί τό κοινοτικό πνεύμα, ή άλληλοπεριχώρηση και ή κοινωνία τών προσώπων.

3. Η πολιτιστική διάσταση του έλληνικού πανηγυριού.

Είηαι άλήθεια πώς ή παραδοσιακή μουσική και οι χοροί εκφράζουν μία στάση ζωής κι έναν όλόκληρο πολιτισμό. Καί είναι άσφαλώς άξιοι έπαίνων και εύλογιών οι Σύλλογοι εκείνοι, και οι ιδιώτες, πού μοχθοϋν για τήν καλλιέργεια και τή διάδοση τής παραδοσιακής μας μουσικής και τή διδασκαλία τών τοπικών χορών. Οι άνθρωποι αυτοί, μαζί μέ τους καλλιτέχνες μουσικούς μας, προσφέρουν πολλά, όχι άπλως στην ψυχαγωγία μας, αλλά κυρίως στον πολιτισμό μας και στην πορεία μας ως έθνους.

Αλλά στό χωριό, στην έπαρχία, δέν είναι μόνο ή μουσική και οι χοροί. Υπάρχει ένα ευρύτερο πολιτιστικό κλίμα, πού περιλαμβάνει ήθη και έθιμα του παλιού καιρού, λαϊκές δημιουργίες πάνω στην πέτρα ή τό ξύλο, οικοδομήματα έξαιρετικής τέχνης, ύφαντά μέ έμπνευση και καλαισθησία... Όλα αυτά είναι ένας άληθινός θησαυρός, μία σπουδαία κληρονομιά. Γι' αυτό γράψαμε στην αρχή πως, μέ τήν ευκαιρία του πανηγυριού, έρχόμαστε προσκυνητές κι ενός πολιτισμού. Ένός πολιτισμού όπου οι παππούδες μας έχουν άποτυπώσει τις πιο γνήσιες κι ευγενικές ιδέες τους.

Απέναντι σε αυτόν τον πολιτισμό κι απέναντι σ' εκείνους πού τον δημιούργησαν, είναι άνάγκη οι σύγχρονοι κληρονόμοι -εμείς- νά σταθοϋμε μέ σεβασμό. Πράξεις όπως ή εκποίηση στοιχείων αυτής τής κληρονομιάς ή ή οικονομική τους εκμετάλλευση, τάχα για λόγους τουρισμού, καθώς και οι κάθε είδους άπομιμήσεις τους, πού διεκδικοϋν τή σφραγίδα τής γνησιότητας, άποτελοϋν προσβολή τής παράδοσης και του πολιτισμού πού κληρονομήσαμε.

Αγαπητοί αναγνώστες,

Οι γραμμές αυτές δέν γράφονται υπό τήν ἐπήρεια ενός ἄκρατου συναισθηματισμοῦ, πού δέν ξέρει ἢ δέν θέλει νά δεῖ τήν πραγματικότητα. Ξέρουμε, ὅπως κι ἐσεῖς ὅλοι το ξέρετε, ὅτι τά πανηγύρια μας ἔχουν χάσει σέ σημαντικό βαθμό τόν ἀγνό παραδοσιακό τους χαρακτήρα κι ἔχουν διαβρωθεῖ ἀπό τό πνεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ καί τῆς βουλιμικῆς χρησιμοθηρίας.

Ὅμως πιστεύουμε στή δύναμη τῆς ἀλήθειας καί τῆς γνησιότητας, πού εἶναι πιό ἰσχυρή ἀπό τίς στρεβλές ἀπομιμήσεις της. Ἡ Ἐκκλησία καλεῖ ὅλους μας στίς πηγές (Λατρεία, Παράδοση, Πολιτισμό), ἀπό τίς ὁποῖες μπορούμε νά ἀντλοῦμε ἀστείρευτες δυνάμεις, γιά νά σώσουμε τόν τόπο μας καί τήν ψυχή μας. Ἐτοῦτος ἐδῶ ὁ τόπος, μήν τό ξεχνοῦμε, ἔχει ὄνομα, ἔχει ἱστορία, «ἔχει σῶμα καί θρησκεία».

Κλείνοντας, ἄς εὐχηθοῦμε -μέ τόν ἴδιο μουσικό καί στιχουργό- «νά μᾶς ἔχει ὁ Θεός γερούς, πάντα ν' ἀνταμώνουμε καί νά ξεφαντώνουμε μέ χορούς κυκλωτικούς...», μέσα στό ζωντανό πνεῦμα τῆς Ἑλληνορθόδοξης παράδοσης καί λεβεντιᾶς. Μᾶς ταιριάζει καί μᾶς ἀξίζει.

Ὁ Θεός μαζί σας.